

STRUČNA FUNKCIJA SAVREMENOG NASTAVNIKA FIZIČKOG VASPITANJA

SAVREMENE PEDAGOŠKE TEORIJE U FIZIČKOM VASPITANJU, SPORTU I SPORTSKOJ REKREACIJI

Rezime: Vrijeme u kojem danas živimo i radimo, je vrijeme teške ekonomske i socijalne krize, podrazumijeva i potrebu za nastavnikom koji će, u odnosu na tradicionalnu školu i nastavu postaviti sebi zadatak i obavezu prije svega, da proširi svoja stručno-pedagoška znanja, s osnovnim ciljem podizanja nivoa sposobnosti vaspitača, a posebno nivoa u kojem će, *stručne funkcije savremenog nastavnika fizičkog vaspitanja* doći do punog izražaja, a sve u interesu djece i omladine, a zatim i društva u cjelini.

Samim tim, neophodno je konceptijski postaviti ulogu fizičkog vaspitanja tako da ono postane *sastavni dio kulture i načina života* svih generacija, kako bi svojim utemeljenjem u svijesti ljudi dala najveći doprinos, jer fizička aktivnost i njom stvorene navike u pravcu pozitivne transformacije ličnosti su jedinstven i nezamjenljiv sistem koji utiče na antropo-bio-psiho-sociološke komponente čovjeka u svakom životnom dobu.

Da bi uspješno izvršili analizu i prezentirali *stručne funkcije savremenog nastavnika fizičkog vaspitanja*, moramo početi od karakteristika samog nastavnika fizičkog vaspitanja i kroz analizu vaspitno-obrazovnog procesa doći do onih stručnih funkcija koji određuju realizaciju konačnih programskih ciljeva, a na kraju, po izvršenoj analizi, predložiti kompleks mjera u cilju unapređenja vaspitno-obrazovnog procesa u cjelini.

Ključne riječi: nastava, vaspitanje, funkcija, edukacija, humanizam, sistem, čovjek. sport.

NASTAVNIK FIZIČKOG VASPITANJA

Kada određujemo funkciju nastavnika u procesu preobražaja vaspitno obrazovnih organizacija u savremenu društveno pedagošku instituciju, potrebno je naglasiti da je nastavnik faktor preko kojeg se prelama svaki proces karakterističan za obrazovanje u cjelini.

Potrebno je da se shvati suština procesa nastave da bi se adekvatno osmislila svoja pedagoška aktivnost čiji je konačni cilj trajna transformacija učenikove ličnosti, jer se u protivnom neće kvalifikovano programirati i realizovati vaspitno-obrazovna aktivnost.

Rad sa mladim ljudima, što inače nastavničkom pozivu određuje posebnu i delikatnu ulogu, ima svoju specifičnost, posebno obavezuje i samim tim povlači dugoročne odgovornosti.

Nastavnik fizičkog vaspitanja ima zadatak i dužnost da svojom radnom aktivnošću doprinosi cjelovitom razvoju mlade ličnosti i svih njenih ljudskih potencijala. On nije samo stručnjak, izvršilac nekih opštih vaspitno obrazovnih zadataka, već i aktivan učesnik u kreiranju, ostvarenju i procjeni kompletne pedagoške akcije.

Da bi mogao uspješno da vrši svoju *stručnu funkciju*, ne samo u vaspitno-obrazovnoj organizaciji, već i u svim drugim oblicima vaspitnog rada škole i fakulteta, nastavnik treba da se formira i izraste u kompletnu ličnost doraslu da shvati suštinu društvenih promjena i da razumije karakter društvenih odnosa u životnoj i radnoj sredini u kojoj vaspitno djeluje.

Nastavnik fizičkog vaspitanja, kao i problematika nastavničkog poziva je kroz vjekove analizirana. Platon je tvrdio da...” **slabi nastavnici neispunjavanjem svojih obaveza mogu upropastiti naciju, dok kvalitetnim pridaje moć i snagu**”, dok La Sal kaže da ...”**Svaka riječ koju izusti nastavnik treba da je nastava, svaki korak koji učitelj učini, treba da je dobar primjer**”.

VASPITNO-OBRAZOVNI RAD

Vaspitno obrazovni rad, kao i sve ostale djelatnosti u kojima se fizičko vaspitanje neposredno ostvaruje, odlikuje se izvanrednom raznovrsnošću sadržaja i veoma živom dinamikom svog unutrašnjeg razvoja. Pojedinačno uzevši, svaka djelatnost ima svoja specifična obilježja i svoja specifična opredjeljenja, gdje *stručna funkcija savremenog nastavnika fizičkog vaspitanja* zauzima jedno od zapaženijih mjesta u vaspitno obrazovnom sistemu.

Da bi nastavnik fizičkog vaspitanja uspješno zadovoljio norme koje inače zahtijeva sam termin *stručna funkcija*, mora početi od *utvrđivanja inicijalnog stanja*, kako škole u cjelini, tako i od početnih pozicija svakog učenika ponaosob, što opet podrazumijeva neophodno *vođenje kartona fizičkog razvoja* kroz cjelokupan hod u sistemu vaspitno-obrazovnog procesa. Samim tim pokazaće se nivo potreba učenika koje ne sporno moramo zadovoljavati u cilju rješavanja elementarnih bio-psiho-socijalnih karakteristika.

Na ovaj način i pristup učenicima programira se rad u makro planu-godišnji, da bi se sveo na uže-mjesečni, sve do individue(učenika), u okviru priprema za čas, čije potrebe moraju biti u sve to uklopljene na način *davanja individualnih zadataka*.

Poseban pečat, kada su stručne funkcije u pitanju, se dobija sistemom praćenja, vrednovanja, kao i kontrole, a sve u cilju stvaranja subjekta osposobljenog, kako za samovježbanje, tako i za život u cjelini. Veoma složeni zadaci fizičkog vaspitanja, uspješno se mogu ostvariti ako se nastavni rad i cjelokupna vaspitno-obrazovna djelatnost odvija promišljeno i po nekom redu, tj.ako se brižljivo i svestrano planira.

Plan i program je, naime, osnovna pretpostavka i neposredno osmišljavanje tehnoloških osnova nastavnog rada i nužan preduslov da se izbjegne improvizacija i stihijnost, neposredno gubljenje vremena, snage, materijalnih sredstava, što neminovno prouzrokuje slab kvalitet i nedovoljnu efikasnost nastavnog rada, kao i odlaganje realizovanja projektovanih ciljeva.

Planiranje nastavnog rada je jedan specifičan didaktičko-metodički proces, koji se sastoji u brižljivom materijalnom sredjivanju, raspodjeli i pripremi, sa ciljem da se obezbijedi visoka organizovanost i trajna efikasnost nastavnog procesa.

STRUČNA FUNKCIJA SAVREMENOG NASTAVNIKA FIZIČKOG VASPITANJA

Trenutno stanje u školama po Crnoj Gori, kada je nastava fizičkog vaspitanja u pitanju, je nezadovoljavajuće, a svodi se, pored jednog dijela kvalitetnog rada sa djecom, u jednom broju na improvizaciju, tipa prebacivanja odgovornosti na neke druge strukture i okolnosti, čemu pogoduje i inače teška ekonomska i socijalna situacija, koja vlada u čitavom regionu.

Kada je u pitanju uloga nastavnika fizičkog vaspitanja i njegove stručne funkcije, u pokušaju rješavanja ovog vitalnog problema, ne samo škole, već i vaspitno-obrazovnog sistema u cjelini, neophodno je poći od procesa *programiranja i upravljanja* samim vaspitno-obrazovnim procesom.

Na samom početku postupka treba pripremiti preduslove, pogotovo materijalne pretpostavke za realizaciju zadataka fizičkog vaspita-

nja, što i zahtijeva sama *konceptija individualizacije i intenzifikacije procesa fizičkog vaspitanja*, jer koliko je planiranje osnovna i najbitnija pretpostavka, toliko je improvizacija i stihijnost prateći elemenat i negativna odrednica svakog procesa, pa i nastavno-vaspitanog.

U današnje vrijeme nastavnici fizičkog vaspitanja imaju nove i brojne uloge i zadatke od kojih treba pomenuti da prvenstveno moraju biti prijatelji, savjetnici, prenosioci kulturnih vrijednosti, ličnosti koje učestvuju u razvoju učenika, a posebno da su posrednici između učenika i znanja, dobri organizatori nastave i uopšte, ličnosti koje će svojim karakteristikama i stručnim funkcijama biti uzor mladom kolektivu.

Sve ove karakteristike moraju takođe imati uporište kada je u pitanju vannastavna i vanškolska aktivnost, kao nerazdvojni pratilac, činilac i nosilac epiteta nastavnika sa pozitivno izraženim stručnim funkcijama savremenog nastavnika fizičkog vaspitanja.

PLANIRANJE I PROGRAMIRANJE KAO STRUČNA FUNKCIJA

Stručna osposobljenost nastavnika fizičkog vaspitanja je značajan činilac uspješnog planiranja i programiranja nastavnog procesa na svim nivoima. Osmišljavanje sadržaja nastave, kao i predviđanje didaktičko-metodičkih okvira u kojima će se ti sadržaji realizovati, pretpostavlja poznavanje ciljeva i zadataka koji se moraju ostvariti, prostornih i materijalnih uslova škole, metoda i oblika rada s obzirom na uzrasne karakteristike učenika, kao i naravno, ličnih mogućnosti samih nastavnika.

Planiranje i programiranje ne smije biti samo sebi cilj, već mora biti u funkciji rješavanja najbitnijih potreba svakog učenika za kretanjem.

Program za fizičko vaspitanje je zakonskim regulativima određen, tako da se u tom okviru treba i kretati kada je u pitanju projekcija planiranja nastavnog procesa, a posebno je uslovljeno godišnjim i sedmičnim fondom časova, što bitno utiče na sam plan nastave fizičkog vaspitanja, tj. na njegovu elementarnu koncepciju.

Savremeni nastavnik fizičkog vaspitanja u sistemu postavke planiranja prvo će odrediti *konačni cilj, tj. realizaciju programskih zadataka*, kojima je sve podređeno.

U procesu programiranja samog nastavnog časa, nastavnik mora uvažiti karakteristike *realnosti*, što prvenstveno znači da planira samo

ono što, s obzirom na svoje i mogućnosti škole, može da ostvari, a da u svemu postavi *konkretne zadatke*.

Karakteristika programiranja, kao i njegova bitna odrednica je i princip *sistematičnosti i postupnosti*, koji svakako najviše doprinose ostvarivanju didaktičko-metodičkih načela, jer samim logičnim slijedom nastavnih sadržaja se obezbjeđuje kontinuitet i progresivno povećavanje opterećenja u skladu sa narastajućim mogućnostima učenika.

Da bi planiranje u potpunosti bilo u funkciji realizacije programskih sadržaja, treba težiti *cjelovitosti, preglednosti i jednostavnosti* samog plana, godišnjeg, mjesečnog, sedmičnog, do konačne pripreme za čas fizičkog vaspitanja.

U nastavi fizičkog vaspitanja, planiranje se radi na godišnjem nivou, u skladu sa svim odrednicama škole i okruženja, Na osnovu uvida u nastavni program, evidentiraju se opšti zadaci po razredima i na osnovu već prethodno dijagnosticiranog stanja, pristupa grupisanju sadržaja, po procentualno podjeljenoj šemi za obradu, uvježbavanje, provjeravanje i kontrolu efekata.

Stručna funkcija će doći do izražaja ako nastavnik planira nastavu i po logici sezonskih uslova, što nesporno znači i kvalitetniju realizaciju postavljenih ciljeva i zadataka. Završna faza, kada je planiranje u pitanju je planiranje nastavnog časa, što je i glavna determinanta stručnih funkcija nastavnika fizičkog vaspitanja. Na osnovu utvrđenih sadržaja glavnog dijela časa, slijedi njegova pedagoška priprema odabir metoda i oblika rada, organizacijska tj. materijalno tehnička operativa pripremanje sprava i rekvizita, kao i neophodna psihološka priprema samog nastavnika, za kvalitetnu realizaciju nastavnog časa.

Tokom programiranja samog časa *neophodno je početi od individue* tj. učenika i njegovih potreba i na taj način, konkretnim davanjem individualnih zadataka, ući u *zonu savremenog nastavnog procesa*.

PRAĆENJE, VREDNOVANJE I KONTROLA, KAO STRUČNE FUNKCIJE

Sveukupni pedagoški vaspitno-obrazovni proces je, pored već navedenog planiranja, a u cilju rješavanja programskih sadržaja određen i procesom *praćenja* transformacije učenika, kao i *vrednovanjem i kon-*

trolom njihovog rada, kako na času, tako i u vannastavnim i vanškolskim aktivnostima, što je još jedna vrlo bitna stručna funkcija savremenog nastavnika fizičkog vaspitanja.

Sama svrha procesa praćenja, tj. provjeravanja i vrednovanja tj. ocjenjivanja je sadržana u utvrđivanju stepena ostvarenosti programom utvrđenih ciljeva i zadataka, kako od strane učenika, tako i od strane nastavnika. Sadržaj praćenja-provjeravanja i vrednovanja-ocjenjivanja može biti vrlo širok od:

- motoričkih navika, broja i stepena usvojenosti,
- pravilnog držanja tijela i nivoa motoričkih sposobnosti,
- opšteg stava i odnosa prema fizičkim aktivnostima,
- socijalnog ponašanja i moralno-voljnih odlika, što znači da se stručna funkcija ogleda u potpunom informisanju o uspjehu, svakog pojedinca i samim tim nastavno-vaspitanog procesa u cjelini.

Koliko je ovaj segment značajan za učenike, možemo sagledati kroz njihov uvid u lične mogućnosti, pa samim tim kako se ocjena i ostali parametri doživljavaju ili kao osjećaj nagrade ili kao lični neuspjeh, što u svakom slučaju treba pretvoriti u inicijalnu kapislu za dalji, još bolji rad svakog pojedinca.

Zavisno od teoretičara najčešći vidovi provjeravanja u fizičkom vaspitanju, a u raznim formama, treba da bude : *inicijalno ili početno, tekuće ili kontinuirano, etapno ili povremeno i finalno ili završno tj. kumulativno.* Tokom ovih aktivnosti nastavnik fizičkog vaspitanja se mora služiti, najracionalnijim metodama, a najčešće *metodom posmatranja i metodom mjerenja*, koje su kako i samo ime navodi, vrlo efikasne ukoliko se primjenjuju na način koji odgovara savremenim pedagoškim zahtjevima.

NASTAVNIK KAO STRUČNJAK U FUNKCIJI OSPOSOBLJAVANJA UČENIKA ZA SAMOVJEŽBANJE I SAMOKONTROLU

Posebne specifičnosti nastavnčkih aktivnosti sastoje se u tome što on radi sa mladim ljudima, a što njegovom pozivu dodjeljuje posebnu i delikatnu ulogu, što ima zadatak i dužnost da svojom radnom aktivnošću doprinosi cjelovitom razvoju mlade ličnosti i svih njenih potencijala. On ne smije biti samo stručnjak i izvršilac nekih opštih vaspitnih i

obrazovnih zadataka, već i aktivan učesnik u kreiranju kompletne vaspitno-obrazovne djelatnosti, koja se između ostalog, ogleda i u tome da se učenici osposobe kroz proces nastave za samovježbanje i samokontrolu kroz individualni pristup nastavnika učeniku.

Da bi mogao uspješno da vrši ovu *stručnu funkciju*, nastavnik treba da se formira i izraste u kompletnu ličnost i na taj način da svoj doprinos, kako organizaciji u kojoj radi, tako i društvu u cjelini.

Pored posjedovanja pedagoškog talenta, nastavnici se moraju u procesu edukacije naučiti mnogim osobinama, jer ličnost nije nešto što je statično, već veoma promjenljiv, osjetljiv bio-psiho-socijalni sistem, koji se može mijenjati, te u pripremanju nastavnika treba voditi računa o tome da se u nastavne planove i programe planiraju one nastavno-naučne discipline preko kojih bi se budući pedagozi što bolje pripremili da upoznaju učenike i njihove razvojne potrebe.

Samim tim, bolje će shvatiti prirodu učenja i usvajanja znanja i različite oblike komunikacije sa učenicima koje se gotovo svakodnevno mijenjaju. Za razliku od nastavnika drugih struka, **kod nastavnika fizičkog vaspitanja se posebno zahtijeva dobro zdravstveno stanje, fizička razvijenost, motoričke sposobnosti i potrebna fizička kondicija za obavljanje tog poziva. Posebnu pažnju treba posvetiti svestranom razvitku učenika u psihološkom smislu, tj. razviti ljubav prema vježbanju i van-nastavnim aktivnostima, pogotovo u funkciji osposobljavanja za samovježbanje i samokontrolu.**

NASTAVNIK U FUNKCIJI DOBIJANJA SPONZORSTVA I RAZVOJA ŠKOLSKOG SPORTA

U vremenu tranzicije koje podrazumijeva konstantnu krizu, kako ekonomsku, socijalnu, krizu morala i krizu uopšte, **kada je obrazovni sistem još uvijek previše centralizovan, što znači da se finansira iz budžeta**, možemo reći da su škole kao subjekti vrlo siromašne, tako da taj nedostatak može ublažiti nastavnik fizičkog vaspitanja u saradnji sa roditeljima, upravom škole i drugim subjektima.

Nastavnik u okviru svoje opšte kulture, **mora dobro baratati terminima donatorstva, sponzorstva, patronata škole** i slično, i na taj način će sigurno ovu stručnu funkciju staviti u službu i učenika i škole u cjelini.

Donatorstvo, kao forma sponzorstva, kada je škola u pitanju, je poklanjanje, bez očekivanja povratnog dejstva prema davaocu, a može biti u formi zavještanja, finansijske donacije ili tehničkih pomagala za škole ili same učenike.

Patronat kao oblik dodatnog finansiranja škole je dobrovoljno pomaganje, praćenje i usmjeravanje obrazovnog subjekta od strane organizacije koja je i prisutna iz određenih razloga.

Samim tim, nastavnik fizičkog vaspitanja u interesu razvoja škole, školskog društva za fizičku kulturu, u pokušaju animiranja i regrutovanja budućih, možda vrhunskih sportista, i u okviru samog procesa upravljanja promjenama, mora i ovaj segment dodatno proučiti, pogotovo iz razloga što je i uspjeh škole, na bazi postignutih rezultata, direktno zavisano od ove forme aktivnosti.

Pomoć roditelja, povratno vezana za dijete koje pohađa nastavu u konkretnoj školi, biznismena, koji će svoju firmu reklamirati preko školskog sporta i ostalih van-nastavnih aktivnosti, direktno je vezana za upravu i ministarstvo čime se dolazi do znatne uštede finansijskih sredstava, tako da se **nastavnik fizičkog vaspitanja mora dodatno edukovati iz oblasti poslovnog menadžmenta, koji će mu i dati osnovne odrednice za ovaj vid komunikacije u interesu škole.**

Navedeni momenti, s obzirom na značaj i efekte prema školi u cjelini, dodatno dokazuju visoko mjesto fizičke kulture na hijerarhijskoj ljestvici u obrazovnoj ustanovi, **i pored toga što se taj predmet u kontinuitetu pokušava postaviti na margine od strane kolektiva, koji iz površnog pristupa pojmu fizička kultura i fizičko vaspitanje, izvode takve stavove.**

Znači iz ove konstatacije, nastavnik fizičkog vaspitanja mora uložiti dodatne napore u pravcu afirmacije struke i škole u cjelini, što će sigurno postići implementacijom navedenog pristupa u funkciji postizanja projektovanih ciljeva, u okviru ostvarivanja programom i planom predviđenih ciljeva i zadataka.

Samim tim, *specifično znanje, adaptivna umješnost, kao i pedagoški dozvoljena emocionalnost*, predstavljaju tri osnovna segmenta *stručne funkcije savremenog nastavnika fizičkog vaspitanja*. Materija iz uže struke, programsko-školska, metodičko-didaktička obrazovanost, kao ostala znanja koja su vezana za stručnu umješnost nastavnika u organi

zovanju efikasne didaktičke komunikacije i sopstvenog odnosa prema osnovnim pitanjima fizičkog vaspitanja, podrazumijevaju osnov za formiranje *moralno-voljnih, funkcionalno-motoričkih i biološko-zdravstvenih komponenti*.

Ukupno uzevši sve navedene parametre, nastavnik fizičkog vaspitanja je pedagog čija je uloga u cjelokupnom formiranju mlade ličnosti sve značajnija, **gdje on ukupnim referencama mora služiti kao primjer svojim učenicima**.

Stručna funkcija savremenog nastavnika fizičkog vaspitanja se ogleda u cjelovitom poznavanju suštine i zakonitosti fizičkog vaspitanja i nastavnog procesa u cjelini, bioloških zakonitosti razvitka ljudskog organizma, značajnom poznavanju anatomije, fiziologije i ostalih naučnih disciplina, kao i opšte i pedagoške psihologije i svih disciplina socioloških nauka.

U svemu što smo naveli, **posebno treba apostrofirati praktično-tehničku spremnost nastavnika, bez koje nema govora o autoritativnoj i kompletnoj ličnosti nastavnika fizičkog vaspitanja**, pa samim tim ni uspješnog vaspitno-obrazovnog procesa u cjelini.

ZAKLJUČAK

Kroz cjelokupnu analizu teme, *stručna funkcija savremenog nastavnika fizičkog vaspitanja*, provijava osnovna odrednica da se učenik sam osposobi da svjesno i aktivno učestvuje u izgrađivanju i stvaranju vlastite ličnosti.

Istraživanja na velikom broju osnovne i srednjoškolske populacije učenika, pokazala su brojne manjkavosti vaspitno-obrazovnog procesa, tako da u tim pravcima moramo i temeljiti akciju na podizanju, kako nivoa same nastave, tako i poboljšavanju pravno-zakonske regulative obrazovanog sistema u cjelini.

Stručan, savremen nastavnik fizičkog vaspitanja mora dobro poznavati suštinu fizičkog vježbanja, njegove zakonitosti i vrijednosti, da je osposobljen da objektivno utvrđuje stanje, i potrebe svakog učenika, da zna da prati i usmjerava njihov razvoj, upućuje podstiče i osposobljava za samo-obrazovanje, samovježbanje, samokontrolu i da na taj način priprema učenike za sve životne napore koji su nesporni i neminovni.

Prema tome, suštinu i smisao stručnih funkcija savremenog nastavnika fizičkog vaspitanja treba tražiti u njegovoj(svojoj) duhovno-kulturnoj aktivnosti.

Složenost i specifičnost nastavnog procesa u fizičkom vaspitanju i u vaspitanju uopšte, podrazumijeva i *neophodnu selekciju nastavnika*, gdje se posebna pažnja posvećuje obogaćivanju specifičnim znanjima i optimalnom razvoju ličnosti, pogotovo na vaspitanje i umijeće nastavnika da prenosi znanja sve do samoobrazovanja, samokontrole, socijalizacije i svih životno važnih odrednica za učenike.

LITERATURA:

1. Bala, G., Malacko, j., Momirović, K.: Metodološke osnove istraživanja u fizičkoj kulturi, Novi Sad, 1982.
2. Berković, L.: Metodika fizičkog vaspitanja, NIP Partizan, Beograd, 1978.
3. Bjelica, S.: Sociologija sporta, “Dnevnik”, Novi Sad, 1994.
4. Dunderović, R.: Psihologija sporta, Bl. Company, Banja Luka, 1999.
5. Dunderović, R.: Ličnost nastavnika i vaspitno-obrazovni efekti u oblasti fizičkog vaspitanja, Zbornik radova FFK, Novi Sad, 1994.
6. Đukanović, B., Božović, R., Bešić, M.: Svijet sporta, istraživanje sporta u Crnoj Gori, CID Podgorica, 2001.
7. Gidens, E.: Sociologija, CID, Podgorica, 1988
8. Kejn, E.Đž.: Psihologija i sport, NOLIT, Beograd, 1984.
9. Kecmanović, N.: Sociologija obrazovanja (hrestomatija), Učiteljski fakultet Beograd, 1996.
10. Kejn, Dž.E. : Psihologija i sport, NOLIT, Beograd, 1978.
11. Koković, D.: Sport bez igre, NIO Univerzitetska riječ Titograd, 1986.
12. Koković, D.: Sociologija sporta, Sportska akademija, Novi Sad, 2001.
13. Kozic, P.: Sociologija obrazovanja (pedagoška sociologija), FF Niš, 1972.
14. Matic, M., Bokan, B.: Fizičko vaspitanje, uvod u stručno teorijsku nadgradnju, OKO, Novi Sad, 1990.
15. Mitić, V.: Psihološki činioci prihvatanja inovacija u nastavi, Novi Sad, 1999.
16. Paranosić, V.: Psihologija sporta, Beograd, 1982.
17. Radovanović, I.: Stil ponašanja nastavnika fizičkog vaspitanja, Beograd, 1997.